

– інші засади, передбачені у нормативно-правових актах України.

У цілому, певні концептуальні принципи діяльності засобів масової інформації під час виборів все ще потребують правового тлумачення. Залишається необхідним деталізувати деякі норми законодавчих актів, стосовно діяльності засобів масової інформації під час виборчого процесу, з метою унеможливити порушення виборчих прав громадян-виборців та інших суб'єктів виборчого процесу.

Література

1. Тодика О. Ю. Ставлення сучасного конституціоналізму в Україні й аспекти реалізації пародовладдя і забезпечення прав людини // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. — 2003. — Вип. 200. — С. 19.
2. Георгіца А. З., Шукліна П. Г. Проблема конституційної регламентації виборчої системи України в контексті світового досвіду // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. — 2003. — Вип. 187. — С. 75.
3. Про внесення змін до Закону України «Про вибори народних депутатів України»: Закон України від 30 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 38. — Ст. 449.
4. Чекмишев О. В. Законодавчі гарантії доступу виборців до інформації та доступу суб'єктів виборчого процесу до засобів масової інформації // Вибори і референдум в Україні: законодавче забезпечення, проблеми реалізації та шляхи вдосконалення: Зб. матеріалів міжпар. наук.-практ. конф. — К., 2003. — С. 314.
5. Про інформацію: Закон України від 1 грудня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.

УДК 352.075.1(477)

Н. В. Мішина

САМООРГАНІЗАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ

Проголошення незалежності України стало поштовхом до розвитку юридичної науки у нових напрямках, у першу чергу увагу дослідників привертють нові інститути, які не існували раніше (наприклад, інститут громадянського суспільства), або інститути, які, хоча і існували, але не виявили свого потенціалу повністю з огляду на наявність у СРСР антидемократичного режиму. До числа останніх належить інститут місцевого самоврядування та інститут самоорганізації населення як одна з його складових, — адже органи самоорганізації населення, хоча і не є органами місцевого самоврядування, визнаються елементом системи місцевого самоврядування (Закон «Про місцеве самоврядування в Україні»).

Домові, вуличні, квартальні тощо комітети функціонували за часів СРСР. Вчені відносили їх до органів громадської самодіяльності та розглядали як такі, що створюються за ініціативою державних або партійних органів та допомагають їм реалізовувати свої завдання на рівні, найбільш наближеному до населення.

© Н. В. Мішина, 2009

На сучасному етапі муніципальної реформи органи самоорганізації населення знаходяться в процесі становлення. При вивченні доктринального забезпечення цього процесу привертає увагу термінологічна плутанина, підміна термінів тощо. З огляду на це уявляється доцільним висловити пропозиції щодо формування відповідного категоріального апарату. Найбільш актуальним уявляється визначення термінів «самоорганізація населення», «органи самоорганізації населення» та впровадження у доктринальний обіг поняття «територіальний мікроколектив» для визначення кола осіб, інтереси яких представляють органи самоорганізації населення.

Закон України від 11 липня 2001 року «Про органи самоорганізації населення» визначає ці органи як представницькі органи, що створюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, передбачених цим Законом. Майже аналогічне визначення містить ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», згідно з нормами якого — це «представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста».

Очевидно, що обидва вищенаведених нормативних визначення потребують уніфікації. Для надання відповідних пропозицій з'ясуємо зміст термінів «самоорганізація» та «населення».

Самоорганізацію Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає як:

- 1) самостійну організацію своєї роботи, поведінки;
- 2) процес, у перебігу якого створюється, відтворюється або вдосконалюється організація складної динамічної системи [1, 1100].

При з'ясуванні змісту терміна «населення» уявляється доцільним визначитися із змістом терміна «жителі» — адже відповідно до нормативного визначення органів самоорганізації населення ці органи створюються жителями. Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, «житель — це той, хто взагалі десь живе» [1, 276] (абсолютний синонім — мешканець). Що ж до терміна «населення», то найбільш доречно для цілей цього дослідження визначення з Великого тлумачного словника сучасної української мови є таким: «Населення — це люди, які проживають в якомусь одному місці» [1, 579].

Виходячи з цього, самоорганізація населення — це самостійна організація своєї роботи, поведінки фізичними особами, які проживають в якомусь одному місці.

Але, вживаючи у нормативних актах термін «орган самоорганізації населення», законодавець наповнює словосполучення «самоорганізація населення» зовсім не таким широким смисловим навантаженням. У зв'язку з цим уявляється доцільним розрізняти терміни «самоорганізація населення» та «територіальна самоорганізація населення».

Самоорганізація населення — це самостійна організація своєї роботи, поведінки фізичними особами, які проживають в якомусь одному місці, для задово-

лення своїх політичних, професійних, релігійних та інших потреб, у тому числі потреб, що виникають внаслідок проживання в межах населеного пункту.

Територіальна самоорганізація населення — це самостійна організація своєї роботи, поведінки фізичними особами для задоволення своїх потреб, що виникають внаслідок проживання в межах населеного пункту.

Для визначення терміна «орган самоорганізації населення» у доктринальний обіг уявляється доцільним ввести категорію «територіальний мікроколектив», враховуючи, що територіальний мікроколектив — це з'єднані відносно стійкими соціальними зв'язками жителі населеного пункту або його частини, границі якої не збігаються з границями діяльності будь-якого органу місцевого самоврядування.

Таким чином, першою ознакою територіального мікроколективу є те, що територія його існування у просторі, як правило (за виключенням районів у містах, у яких не функціонують районні у містах органи місцевого самоврядування), не збігається з адміністративно-територіальним поділом. Адже орган самоорганізації населення може створюватися в межах населеного пункту або його частини, границі якої не збігаються з границями діяльності будь-якого органу місцевого самоврядування. Так як термін «територіальний мікроколектив» пропонується ввести для окреслення кола осіб, інтереси яких представляють органи самоорганізації населення, то територія існування територіального мікроколективу є аналогічною території, у межах якої може діяти орган самоорганізації населення: тобто це територія в межах адміністративних кордонів населеного пункту або району в місті, якщо вона не збігається з територією діяльності будь-якого органу місцевого самоврядування.

Отже, однією з відмінностей територіального мікроколективу від територіального колективу є територія, місцеве населення якої він об'єднує. Територія, на якій мешкають члени територіального мікроколективу є меншою за територію, на якій мешкають члени територіального колективу, — що і відображено в самому терміні «територіальний мікроколектив» за допомогою префікса «мікро-».

Друга ознака територіального мікроколективу — це населення, члени територіального мікроколективу. Причому, як цілком справедливо зазначає О. В. Батанов (стосовно територіальних колективів, але ці положення, якщо використовувати їх за аналогією, є цілком прийнятними і для територіальних мікроколективів), тут потрібно брати до уваги те, що об'єднання у територіальні колективи «обумовлюється об'єктивним фактом спільного проживання людей в одному місці» та що зміна територіального мікроколективу «завжди пов'язана з переміщенням у просторі, тобто із змінами об'єктивних умов свого існування» [2, 107].

Населення — це місцеві жителі, які є членами територіального мікроколективу: громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, які мають місце проживання на відповідній території. В чинному законодавстві поняття «місце проживання» визначено як «адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком понад шість місяців на рік»

[3]. Таким чином, для того, щоб увійти до кола членів територіального мікроколективу, особа повинна прожити на відповідній території більш-менш тривалий строк — шість місяців.

Такий строк уявляється прийнятним для того, щоб між фізичними особами, які є членами територіального мікроколективу, виникли відносно стійкі прямі соціальні зв'язки. На думку автора, наявність саме таких зв'язків між місцевим населенням є третьою ознакою терміна «територіальний мікроколектив». З цією точкою зору погоджується більшість дослідників, наприклад, С. Є. Саханенко відмічає «тривалі, стійкі, більш-менш оформлені зв'язки, які виникають в процесі взаємодії людей» [4, 96], З. О. Грунт — «прямі людські зв'язки», «соціальні зв'язки мікрорівня, рівня малої групи ...первісні неформальні контакти, відносини «обличчям до обличчя» [5, 146–147], М. О. Баймуратов — «територіально-особистісні зв'язки системного характеру» [6, 97].

Територіальний мікроколектив завжди є частиною територіального колективу. Тому територіальним мікроколективам притаманні такі ознаки територіальних колективів як те, що їх членами можуть бути лише фізичні особи — місцеві жителі певної території і те, що між цими особами існують стійкі прямі соціальні зв'язки, які виникають завдяки досить тривалому проживанню на відповідній території. Водночас, члени територіальних колективів об'єднані спільним проживанням в межах населеного пункту — села, селища або міста — тобто границі території їхнього проживання збігаються з границями діяльності певних органів місцевого самоврядування. Що ж до членів територіальних мікроколективів, то вони проживають в межах території, границі якої не збігаються з границями діяльності будь-якого органу місцевого самоврядування. З цієї відмінності випливає наступна — члени територіального колективу у сукупності є носіями публічної самоврядної влади, а члени територіального мікроколективу — ні.

Отже, до основних ознак територіального мікроколективу належать такі:

- територія, на якій існує територіальний мікроколектив, завжди знаходиться в межах населеного пункту. При цьому її границі не збігаються з границями діяльності будь-якого органу місцевого самоврядування;

- члени територіального мікроколективу — це фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають місце проживання на відповідній території;

- між членами територіального мікроколективу існують відносно стійкі прямі соціальні зв'язки.

Якщо визначати коло осіб, інтереси яких представляють органи самоорганізації населення, терміном «територіальний мікроколектив», то особи, які мають право ініціювати створення органів самоорганізації населення, — це члени територіального мікроколективу, які за законодавством України мають право голосу на місцевих виборах.

Резюмуючи наведені міркування, уявляється доцільним:

- на нормативному рівні визначити органи самоорганізації населення як представницькі органи, що створюються членами територіального мікроколек-

тиву, які мають право голосу на місцевих виборах, для вирішення питань місцевого значення переважно соціального, економічного або культурного характеру;

– уніфікувати дефініції органів самоорганізації населення в законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про органи самоорганізації населення»;

– для визначення кола осіб, інтереси яких представляють органи самоорганізації населення, ввести в науковий обіг категорію «територіальний мікроколектив»: сукупність фізичних осіб, між якими існують відносно стійкі прямі соціальні зв'язки та які мають місце проживання на території відповідного населеного пункту, границі якої не збігаються з границями діяльності будь-якого органу місцевого самоврядування.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаються у подальшому вдосконаленні категоріального апарату, а також у дослідженні органів самоорганізації населення в Україні з метою визначення їхніх ознак, функцій та видів.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. Б. Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004.
2. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: Монографія / За заг. ред. В. Ф. Погорілка. — К.: Ін Юре, 2003.
3. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 15. — Ст. 232.
4. Сахаченко С. С. Політичне управління містом в умовах самоврядування. — О.: ОФ УАДУ, 2001.
5. Грунт З. А. Коммунитаризм и изменение в системе ценностей американского общества // Рабочий класс и мир. — 1989. — № 5.
6. Баймуратов М. А. Конституционно-проектная регламентация местного самоуправления и территориальных коллективов // Юридический вестник. — 1996. — № 1.

УДК 35.07:342.95:347.440

С. М. Мойсак

СПІВВІДНОШЕННЯ АКТИВ УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРАТИВНИХ ДОГОВОРІВ

З'ясування та встановлення правової природи акта управління не дає можливості науковцям та практикам у повній мірі відповісти на всі питання, що пов'язані із застосуванням актів у публічно-управлінській сфері. Необхідно визнати, що зацікавленість до вивчення актів управління підсилюється, якщо ми намагаємось визначити, як співвідносяться між собою нормативні акти управління та нормативні адміністративні договори.

Враховуючи проблемність співвідношення не всіх актів управління та адміністративних договорів, а лише тих, що мають ознаку нормативності, ми у цьо-